

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput XI. De Marte et Mustela Zibellina.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

Quidam ichtim dixere, quod piscibus valde delectetur. Scaliger ca- tum foetentem, ni fallor, dixit. Corpore Marte est similis, sed ma- ior. Circa collum angustior, cir- ca inum ventrem latior, in cauda et cruribus nigrior, et ad latera flavior. Pellis duplici pilorum or- dine constat. Alii sunt breviores et flavi, alii longiores et nigri. Crura sinistri lateris breviora esse, a quibusdam creditum, sed ipsa *av- rovia* repugnat, incolunt horrea,

stabula, silvas, et ripas. *Vidit*ant muribus, gallinis, avibus, quibus statim caput auferunt, piscibus, ranis, etc. Tempore vernali pel- les gravissime olent: hieme non item. Albertus meminit cuius- dam mustelae, quam *uoerzam* vo- cat, magnitudine martis. Pili ad colorem lutrae accedunt. In remo- tissimis nemorum penetralibus la- tet, et putidum odorem de se emittit.

CAPUT XI.

De Marte et Mustela Zibellina.

Martes a ferocia nomen acce- pit. Est enim Martia. Alii Martam et Marterem vocant. Nonnulli Foinam, Gainum, et Scis- mum. Dentes habet candidissi- mos inaequales et asperos. Canini in utraque mandibula eminent, quibus sexigui diversae altitudinis interiiciuntur, qui incisorum munus obeunt, cum hac tamen differen- tia, quod incisores mandibulae in- ferioris perexigui sint. Molares, quorum octo, sunt ferrati, trian- gulares quidam. Ultimi in superio- re oris parte multo caeteris interius sunt, nempe in ipso palato Seve- rino circa interiore sequentia sunt observata. Sub cutem *fibrae* ner- veae extant, numero et situ co- stis omnibus respondententes. *Costae* autem num. 14. *membrana* nulla carnosae, *musculi* abdominis inter duas peritonei tunicas, ideo vi- detur peritoneum crassum et den- sum, non minus, quam cornea tunica oculi bovini. In longitudi- ne per eam lineam, quae respondet umbilico carnosum erat, sed non late et in infima sui parte. *Omen- tum* ventriculo inferne adnexum in- testinis et lieni, sed *lien* parviculus fatis parte sinistra ventriculo adpen- sus, omenti parte adalligante. *Ven- triculus* amplior, quam pro pusillo corpore, constans duplici tunica, sed externa albidior et levigata in- terna, utraque tenuis. *Intestina*

retorsum adnexa spinae per mem- branam. Nullum caecum intesti- num, uniformia omnia. *Vesica* uri- naria oblonga, tenuis, sed ventri- culo magis, recto intestino incum- bens. *Hepar* septem fibris constans, quarum infirma quaedam trifida, velut pes pulli, media sic triangu- laris figurae, venae cavae per mem- branulam parvo spatio adnexa. *Ren* dexter superior. *Emulgens* sinistra longior, quam dextra, utraque ab arteria magna enascens, a vena ca- va nonitem, dubius tamen sum et nescio, num per iniuriam non ob- ferim. Ad cavam venam hinc et hinc *glandulae* subrubrae seu flavae, sed dextra superior adnexa hepatis per venularum furculos. *Vena cava* multos spinae ramos mittit per lum- barium musculorum intercapedinem, sic et *magna arteria* cavae subdita. *Vasa spermatica* a renum medio de- scendunt, sed parte ima finduntur utrinque quorum alter ramus conti- nuus testis fit, abdomen extra perva- dens. *Penis* a ligamentis coccygis nascens cartilagineus et durus instar ossis, summa sui parte contortus, ut terebella, amictus sua tunica, quae iuxta sui principium valide adhae- rebat, in extremo perforatus, ut acus, ureter dexter insertus vesi- cae superius, quam sinister, nervus subtilissimus descendit rectus adalli- gatus dextero lateri cavae venae, in- ferens sese in principium cavae.

V 2

Ner.

Ambrosin.
Hist. Di-
git. l. 2. c.
18.Zootom.
Democr.
P. 317.eratio.
Exot.icola
nimal.
terra.brofin.
Digit.
l. 2. c.

Nervulus item alius latere sinistro descendit ad orificium superius oesophagi. *Diaphragma* ad fines hepatis oblique descendens eadem illi parte connexum. Inferitur vena cava in dextrum ventriculum cordis prope auriculam dextram, quae nigra et plena sanguine, maior, quam sinistra, haec autem alba et exanguis. Eadem cava varie in pulmonem conipergitur parte dextra. Arteria magna inserta in sinistrum cordis ventriculum, dum se contorquet ac flectit ad inferiora. Vena cava dextrorsum pulmonem parum supergressa sese contorquet et divaricatur in sex ramos, fitque *αὐρυγος*, ascendit eadem superne ad utramque mandibulam inferiorem. Pulmo dextrorsum quatuor constat fibris minoribus, sinistrorsum duabus maioribus. In Septentrionalibus regionibus ut plurimum inveniuntur, in Germaniae Alpibus, quae meridiei et Italiae obvertuntur. Incolunt magnorum aedificiorum tecta, nec non faginas et abietinas silvas. Retulit quidam rusticus Gesnero, se in praealta abiete Martem cum quatuor catulis comprehendisse. Gallia Martibus abietum caret, ex Polonia deferuntur aliquando colore fusco diluto. Dicuntur praeter cibos mustelis suetos, fruticibus etiam vesci. Excrementa Moschum redolent. Facile cicurantur. Habebat cicurem Gesnerus, canis quo cum nutriebatur amantissimum, quem in itinere sequi solebat. Vinculis soluta circa aedes vagabatur, et semper redibat, supina quoque cati ritu ludebat. Infida tamen est, ideo nonnulli suadent, ut canini dentes amputentur. Pellis est in usu. Ex illa, quae sub gutture, salutare capiti pilei concinnantur. In Canada mulieres infantes suos eis infuunt. Duae ipsius sunt species. Altera *domestica* pilo fulvo nigricante vestitur, excepta ea gutturis parte, quae albicat, quam pelliones Fainam vocant. Est corporaturae fe-

Renod. l. 3
Pharmaco-
p.

Differen-
tia.

lis, sed paullo longior, cruribus un-
gulisque brevioribus. Per rura va-
gatur, gallinas iugulat, et ova ex-
haurit. Altera est *silvestris* pilo
clariore et molliore, gutture luteo.
Ex his aliae silvas fageas, quernas,
et ilignas inhabitant, aliae piceas
et abiegnas. Circa lacum Bregan-
tinum dicuntur versari, quae no-
ctu lucent. *Mustela zibellina* Ari-
stoteli ex quorundam sententia sub
nomine *Satherii*, sub *Cebali* Nipho
venit. Alciatus *murem Sarmaticum*
et *Scythicum* vocat. Agricola paul-
lo minorem Marte facit, totam ob-
scuro colore fulvam, praeter gut-
tur, quod cinereum est. Inveniuntur
in partibus septentrionalibus et
extremis Moscovitarum silvis; sed
et in Lithuania, alba Russia, et lo-
cis mari Cronio vicinis, ut et in Lan-
ceruca Scandinaviae silva. Prae-
stantissimae sunt pelles, quas Tarta-
ri et Laponnes mittunt. In regni
Congani provincia quadam copiam
ipsarum dari, descriptionis Guineae
historia testatur. Insidiantur avicu-
lis, dum in opaco saltu latitant.
Animalia sunt natura agilia et sem-
per inquieta. Observatum est pel-
les ipsorum in imo arcae repositas
et aliis vestibis onustas, post tri-
dium plus minus in summum
ascendisse. Si manibus tractentur
semper aequales remanent. Prae-
stantiores, quibus pili longi, et
ad nigredinem vergentes. Soli ex-
positae corrumpuntur. A blattis
praeservabis, si saepe concutias,
et ramis absynthii involutas, repo-
nas. Pretium illis ingens, qua-
draginta pelles mille coronatis em-
tas vidit Agricola. Semimanicam
hiemalem ex iisdem concinnatam
quadringentis libris Bononiensis mo-
netae Ambrosinus. Incolae Ob-
doriae eas idolo sua Zlata baba di-
cto, offerunt. Magni Tartarorum
Chami tentoria, iisdem subdu-
ci, M. Paullus Venetus
testis est.

CA-

Ambrosi
Hist. Di-
git. l. 2.
c. 11.

Ambrosin.
Hist. Di-
gitat. l. 2.
c. 19.

Ambrosi
Hist. Di-
gitat. l. 2.
c. 22.
Scallige
Exerc.
211.

Rondelet
Pharmaco-
p. l. 3, c. 11.

CAPUT XII.

De Genetta, et Animalis Zibethi.

Animalis, quod *Genettam* vocamus, nomen unde desumptum sit, ignoratur. Quidam, quia Hispanicum est, ab aliquo ibidem loco appellatum, credunt. Alii *catum Hispaniae*, quidam *genethocatum* vocant. Nonnulli *pantheram minorem* Oppiani opinantur. Minor est vulpecula. Corpus totum maculis nigris eleganter distinguitur, nam reliquum fuscum, vel cano fuscum permixtum est. Tota pellis molli et denso pilo et lanuginosa, non ingraturum odorem spirat. Reperitur in Hispania, et quidem circa aquosa loca, ut inde victum quaerant. Semimanica hiemalis ex illius pellibus constans, viginti quinque, immo triginta libris monetae Bononiensis venditur. *Animal Zibethi*, quod antiquis forte ignotum est, moderni Graeci *Zapetion*, Scaliger *catum zibethicum*, Ludovicus Romanus *selem zibethi*, alii *svettam* seu *ciuvettam*, et *catum silvestrem*, Gyllius pantherae genus, quae veteribus haec sola odorata ferebatur, Bellonius *hyenam veterum*, vocant. Armatur dentibus et pilis asperioribus. A capite ad initium caudae integrum hominis brachium adaequat, altitudo crurum usque ad pedes, ad trientem brachii reducitur. Magnitudinis fere est vulpinae, colore lupino maculis nigris resperso insignitur. Folliculum circa inguina gestat, in quo odoramentum Zibethum dictum, colligitur. Rondelctius addidit, rictu esse oblongo instar taxi, linguae non tam scabrae, ut felis. Reperiuntur in Pegu, regno Congitano, China, Cambaia, filivis Aethiopiae, quod apud Leonem Africanum legimus. Advehuntur et ex Aegypto, ubi copiosum partum enituntur. Ex Hispania in Italiam deferri, non male Gardanus scripsit. Delectatur crudis carnis et muribus silvestribus. Romae apud Cardinalem Galeottum carne pipionum alebatur. Comedit etiam dulciaria et oryzam cum ovis, in

China, lignum dulce, quod Comaron vocant, si id animal est, cuius Pigaffetta in itineralio suo meminit. Adeo cicuratos Romae et Mantuae vidit Scaliger, ut innoxie supra humeros ab hominibus gestarentur. Consul Florentinorum Alexandriae adeo mitem habebat, ut cum hominibus colludens, nasum, aures, labra, dentes sine noxa apprehenderet. Ab ineunte aetate humano lacte educabatur. Excrementum, quod ex loculo circa extremam abdominis partem intra femora, cavernis et angustis instructo dimanat, primo est album, teste Fallopio, progressu temporis subluteum, tandem nigrescens. Primis diebus hoc odoramentum grave est, namque mirandum in modum ferit, concretum et aeri expositum, suavitatem gratissimam acquirit. Nonnulli sperma animalis esse voluerunt. Colligitur cochleari argenteo, aereo, vel corneo, singulo quoque die drachmae unius pondere. Maiorem zibethi copiam fundit, si, antequam colligas, virgula exagitetur, ut in iracundiam praeceps feratur. Alii sponte certo anni tempore incalescere, et liquorem odoriferum e genitali eiaculari scribunt. Collectum in vase corneo melius et diutius, quam alio servatur. Sunt quidam Ulyssipone nobiles, quorum ex zibetho reditus, ad mille et quingentos aureos ascendunt. *Vsum* tam in Medicina, quam alibi habet. In Colica affectione granum unum umbilico inungitur, pane calido supra posito. A Crollio in vertigine et apoplexia commendatur unguentum, cuius compositio nem et hic succus ingreditur, extremitatibus narium, temporibus, et vertici illitum. In uteri suffocationibus pudendo affricatur. Adulteratur felle bubulo, styrace liquida, et melle. Parantur ex eo pulveres Cyprii, saponis, aquae, olea, essentiae, suffitus, de quibus consule Ambrosinum.

Ambros.
Hist. Di-
git. 1. 2.
c. 21.

Ambros.
Hist. Digi-
tar. 1. 2. c.
22.
Scaliger.
Exerc.
111.

Rondelct.
Pharmac.
13. c. 16.

Bellon.
obser. 1. 2.
c. 20.

Maiol.
Colloq. 7.